

TUTKIMUSRAPORTTI

HATTULA

Toukola 1

Rautakautisen ja keskiaikaisen muinaisjäännöksen ympäristön arkeologinen koekaivaus
31.7.–3.8.2012

AKDG 3640:1 ↑↑, AKDG 3640:6 ↑

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

KOEKAIVAUSRYHMÄ

SIMO VANHATALO

Tiivistelmä

Rautakautisen ja keskiaikaisen muinaisjäännösten läheisyydessä olevalle tontille oli suunniteltu omakoti- ja talousrakennus. Rakennustontin itäreunassa on ollut 36-kuoppainen uhrikivi, joka vuonna 1938 siirrettiin Hämeenlinnan kaupungin Sibelius-puistoon.

Tutkitusta tontista noin 135 metriä itään sijaitsee rautakautinen kalmistoalue ja Kirkkomäki-niminen paikka, jolla on oletettu olleen puukirkko. Hevosenkenkäsolki ajoittaa kalmiston 1100-luvulle ja oletettu kirkko ajoitetaan keskiajan alkuun.

Tutkimusalueen koekuoppien perusteella voitiin todeta, että tontin alue on vanhaa peltoa, jonka maaperä on hyvin soraista hiekkaa. Tutkitulta alueelta löytyi vain nykyaikaisia rautaesineitä ja niiden katkelmia. Mitään viitteitä aikaisemmissa tutkimuksissa mainittuihin muinaisjäännöksiin ei tältä mäen alueelta havaittu.

Sisällysluettelo

Kansilehti	
Tiivistelmä	
Sisällysluettelo	1
Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Sijaintikartat	3–4
1. JOHDANTO, KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS	5–6
2. TUTKIMUSMENETELMÄT JA KAIVAUSHAVAINNOT	7
3. YHTEENVETO	7
4. DIGIKUVALUETTELO	8
5. KUVATAULUT	9–10
Yleiskartta	11

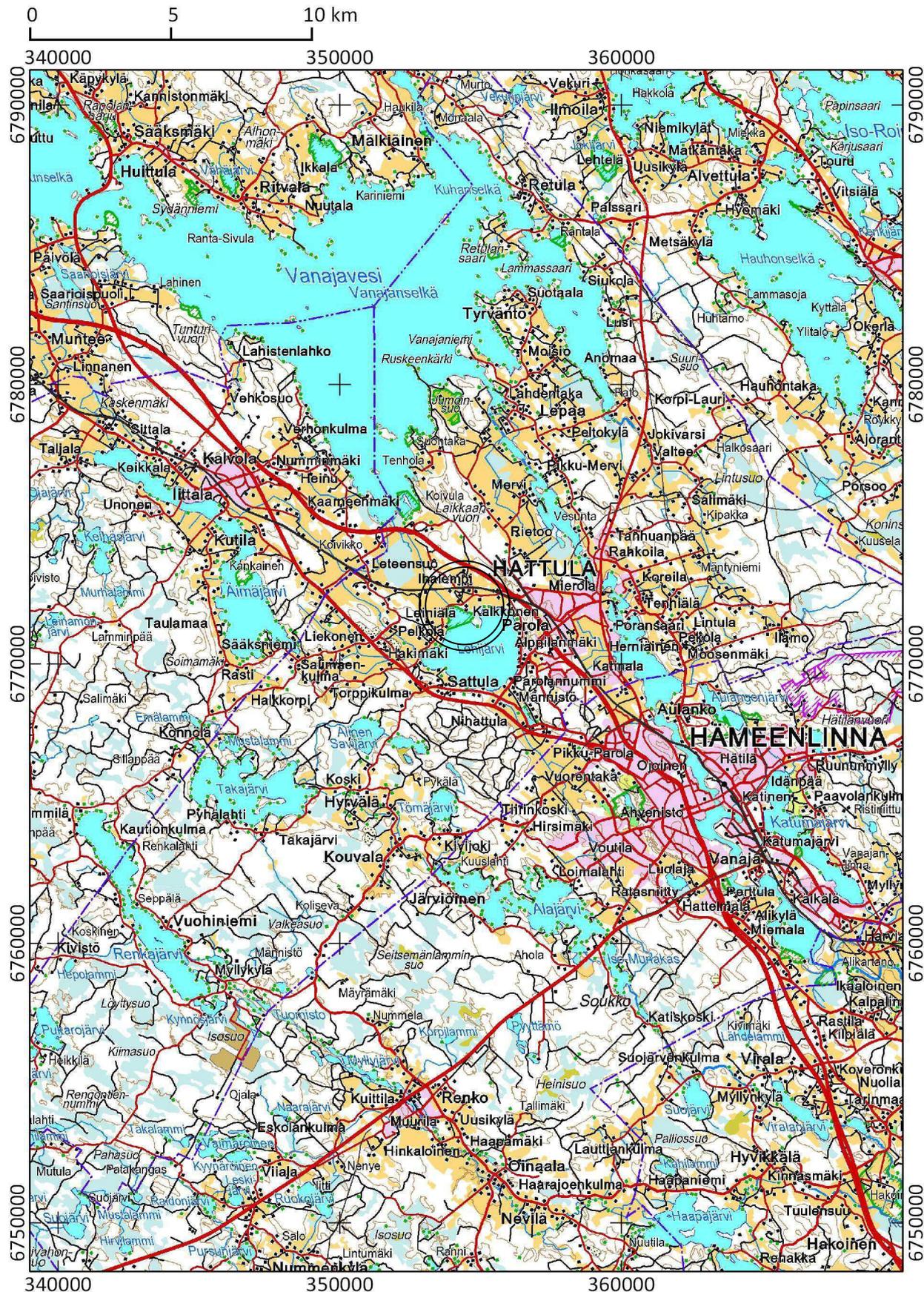
Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi:	HATTULA Toukola 1
Muinaisjäännöslaji:	Rautakautisen ja keskiaikaisen muinaisjäännöksen ympäristön arkeologinen koekaivaus (kuppikiven, rautakautinen kalmiston ja oletetun keskiaikaisen kirkon paikka)
Muinaisjäännösrekisterino:	82010010
Inventointinumero:	3 (Ojala 1939) 26 (Saukkonen 1985)
Tutkimuksen laatu:	Koekaivaus, koekuopat
Kenttätyönjohtaja:	Simo Vanhatalo, HuK
Piirtäjä:	Jan-Erik Nyman, FM
Tutkimusavustaja:	Rasmus Åkerblom, HuK
Tutkimuksen rahoittaja:	Museovirasto (virkatyö)
Kenttätyöaika:	31.7.–3.8.2012
Tutkimusala / kaivausala: m:n koekuoppaa)	4000 m ² / 5,6 m ² (17 kpl 0,5 x 0,5 m:n, yksi 1 x 1 m:n ja yksi 0,25 x 1,5
Lääni:	Etelä-Suomen lääni
Kunta, kylä:	HATTULA, Ihalempi
Kiinteistötunnus:	82-405-5-13 Toukola
Maanomistaja, osoite:	Sirkku Kerälä, Katajalevontie 178, 13720 Parola Pentti Kerälä, Lempsinraitti 35, 13720 Parola
Peruskartta:	PK 213204 Leteensuu
Tutkitun alueen keskikoordinaatit:	N: 6772525 ETRS-TM35-FIN E: 354260 Z: 93–95 (N2000)
Kohteen lähin osoite:	Lempsinraitti 53, 13720 Parola
Kaivauslöydöt:	-
Aikaisemmat tutkimukset:	1933 Nils Cleve tarkastus 1937 Jouko Voionmaa tarkastus 1939 Sirkka Ojala inventointi 1985 Jyri Saukkonen inventointi
Aikaisemmat löydöt:	-
Lähistön muinaisjäännökset:	Kirkkomäki 1, rautakautinen/keskiaikainen ruumiskalmisto (0,1 km itään) Kirkkomäki 2, mahdollinen keskiaikainen kirkonpaikka (0,1 km itään) Tervämäki, hävitetty rautakautinen kuppikivi (0,1 km lounaaseen) Toukola 2, rautakautinen kuppikivi (0,2 km kaakkoon) Savola, rautakautinen kuppikivi (0,2 km itään) Raimaanmäki, rautakautinen polttokenttäkalmisto (0,3 km lounaaseen)
Digikuvat:	AKDG 3640:1–6, luettelo s. 8, kuvataulua, s. 9–10
Maastokarttaote:	1:200 000, A4, s. 3 1:20 000, A4, s. 4
Kartat:	Yleiskartta 1:500, A4, s. 11
Viitteet:	A. O. Heikel: Finskt Museum FM 1894: 8-9 s.128
Tutkimusraportti:	Museoviraston arkisto, Helsinki

HATTULA Toukola 1

N: 6772525 E: 354260 (ETRS-TM35FIN) Z: 93-95 (N2000)

1: 200 000

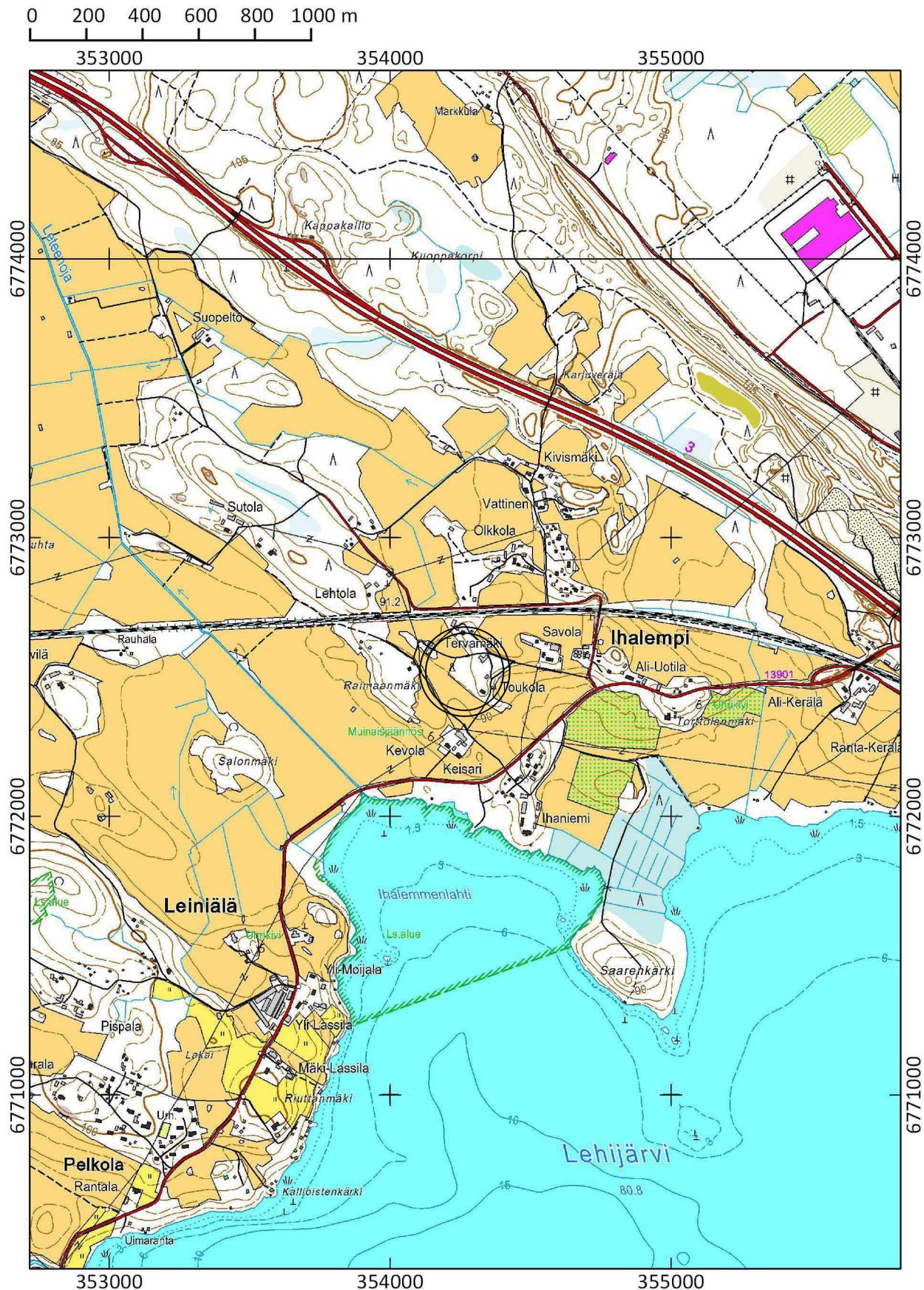
© Maanmittauslaitos 2014

HATTULA Toukola 1 Simo Vanhatalo 2012

HATTULA Toukola 1

N: 6772525 E: 354260 (ETRS-TM35FIN) Z: 93-95 (N2000)

1: 20 000

© Maanmittauslaitos 2014

1. JOHDANTO, KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Rautakautisen ja keskiaikaisen muinaisjäännösten läheisyydessä olevalle tontille oli suunniteltu omakoti- ja talousrakennus. Rakennustontin itäreunassa on ollut 36-kuoppainen uhrikivi, joka 4.6.1938 siirrettiin Hämeenlinnan kaupungin Sibelius-puistoon (entinen Tähtipuisto).

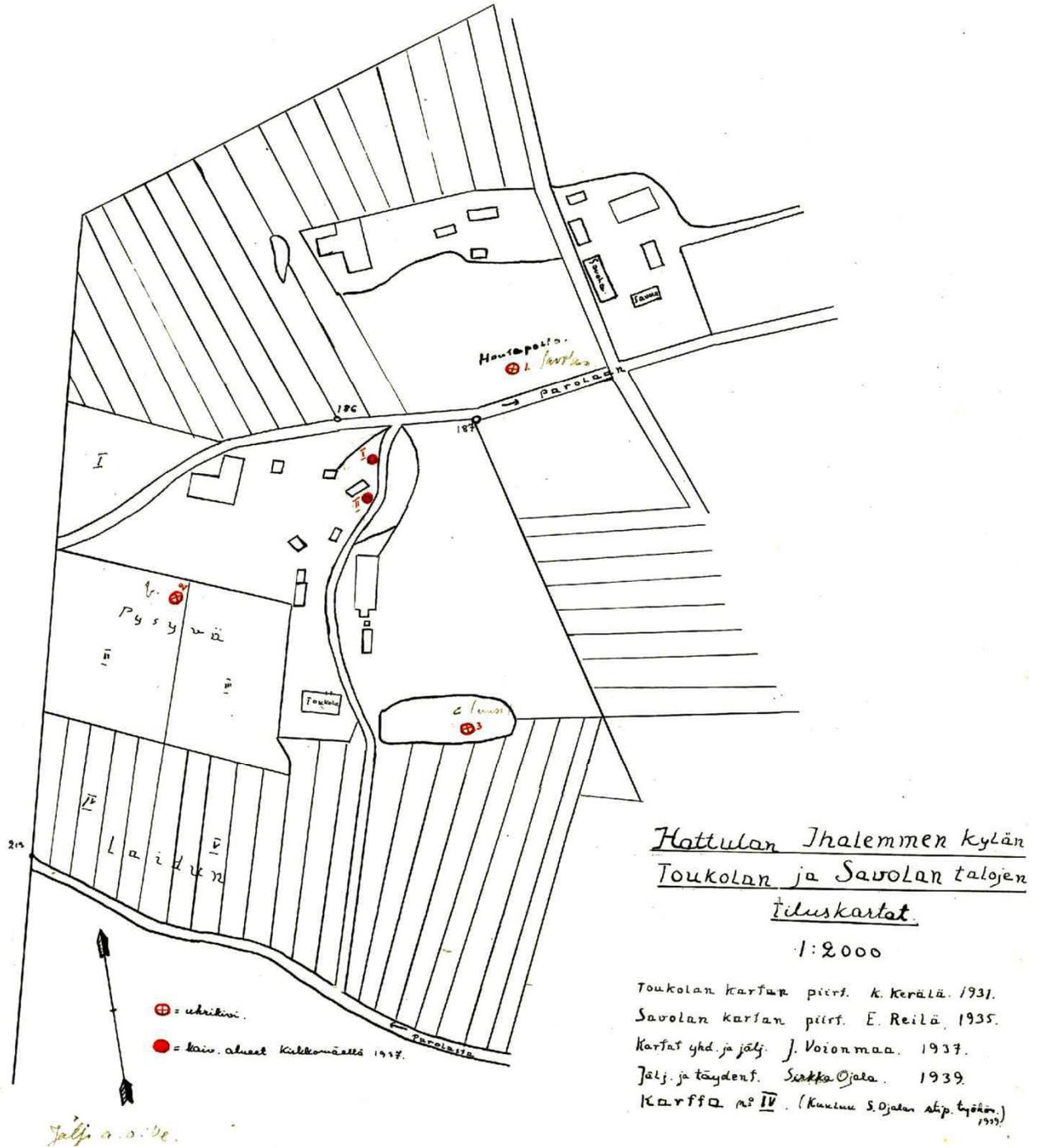

F. 12727b. Ihalemmin kylän Toukolan talon uhrikivi (I) siirrettynä Hämeenlinnan Sibelius- eli Tähtipuistoon. Luettelo Hattulan pitäjän kiinteistä muinaisjäännöksistä 5, laatinut kesällä 1939 Sirkka Ojala, kuva 5

Tutkitusta tontista noin 135 metriä itään sijaitsee rautakautinen kalmistoalue, jota on tutkittu useina vuosina. A. O. Heikel mainitsee vuoden 1894 matkakertomuksessaan Kirkkomäki-nimisen paikan. Vuonna 1933 Nils Cleve tarkasti viisi vuotta aikaisemmin löytyneiden pronssisen hevosenkenkäsoljen ja ihmisen pääkallon löytöpaikkaa. Samalta paikalta oli löytynyt useampia pääkalloja, joten kohde määritettiin tuolloin kalmistoksi. Jouko Voionmaa teki rautakautisen kalmiston kohdalla vuonna 1937 koekaivauksen, jossa löytyi pronssilankaketjua ja emalichelmi (KM 10697: 1–2). Lisäksi vanhojen tietojen mukaan paikalla olisi ollut puukirkko. Hevosenkenkäsolki ajoittaa kalmiston 1100-luvulle ja oletettu kirkko ajoitetaan keskiajan alkuun.

F. 9161. Ihalemmin kylä, Toukolan talo. Metsikön kohdalla Kirkkomäen kalmisto. Sirkka Ojala 1939,

Hattulan Ihalemmen kylän Toukolan ja Savolan talojen tiluskartat. Jäljennös. Sirkka Ojala 1939. Kartta no IV (kuuluu S. Ojalan stip. työhön 1939).

2. TUTKIMUSMENETELMÄT JA KAIVAUSHAVAINNOT

Ennen tutkimuksia jouduttiin heinikko raivaamaan siimaleikkureilla. Suunnitelluille asuin- ja talousrakennuksen rakennuspaikoille kaivettiin lapioilla yhteensä 19 koekuoppaa, joiden mitat olivat 1 x 1 m, 0,5 x 0,5 m ja 0,25 x 1,5 m. Koekuopat kaivettiin 25–60 cm:n syvyisiksi, täysin puhtaaseen maahan asti. Pellon länsiosa, jonka heinikko oli leikattu siimaleikkureilla, tarkastettiin myös metallietsimen avulla. Rakennuspaikat mitattiin maastoon asemapiirroksen perusteella ja koekuoppien sijainnit määritettiin GPS-paikantimen avulla. Tutkimusalueen eri osista otettiin digikuvia, jotka yhdistettiin panoraamakuviksi. Koekuopista ei löytynyt mitään rauta- tai keskiaikaan viittaavaa. Metallinpaljastimen avulla löydettiin vain nykyaikaista tavaraa; piikkilankaa, rautakettinkiä, rautanauloja, hevosenkenkä ja rautaisen astian kappale.

Tutkimuksissa ei löydetty mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Rakennusalueella, peltomullan alla, maaperä oli soraista hiekkaa, jossa on paikoin runsaasti kiviä. Alue on ilmeisesti raivattu pelloksi vasta 1800-luvulla, soraisen maaperän takia. Myöhemmin 1900-luvulla peltoalue on pienentynyt mäen tasaiselle kohdalle.

3. YHTEENVETO

Tutkimusalueen koekuoppien perusteella voitiin todeta, että tontin alue on vanhaa peltoa, jonka maaperä on hyvin kivikkoista. Tutkitulta alueelta löytyi vain nykyaikaisia rautaesineitä ja niiden katkelmia. Mitään viitteitä aikaisemmissa tutkimuksissa mainittuihin muinaisjäännöksiin ei tältä mäen alueelta havaittu.

Simo Vanhatalo

Helsinki 17.2.2014

4. DIGIKUVALUETTELO

KUVAN NUMERO

AIHE

Kuvaaja: Simo Vanhatalo

AKDG. 3640

1. Toukolan tontin tutkimusalue ja oikealla suunnitellut rakennuspaikat, vasemmalla pellon korkeimmalla kohdalla entinen kuppikiven paikka, kuvattu pohjoisluoteesta.
2. Tutkimusalueen keskiosaa suunniteltujen rakennuspaikkojen kohdalla, kuvattu pohjoisluoteesta.
3. Tutkimusalueen eteläosaa suunnitellun päärakennuksen paikalla, oikealla pellon korkeimmalla kohdalla entinen kuppikiven paikka (siirretty v. 1938 Hämeenlinnan Sibeliustuuletin), etualalla koekuoppa 17, kuvattu etelästä.
4. Tutkimusalueen eteläosaa suunnitellun päärakennuksen kohdalla, taustalla heinikossa koekuoppa 11, kuvattu pohjoiskoillisesta.
5. Tutkimusalueen pohjoispuolen maisema, keskellä Lempsinraitti, oikealla Toukolan tontti, kuvattu lännestä.
6. Tutkimusalueen länsipuolella oleva Ihalemmen kirkon muistokivi, kuvattu idästä.

AKDG. 3640: 1

Toukolan tontin tutkimusalue ja oikealla suunnitellut rakennuspaikat, vasemmalla pellon korkeimmalla kohdalla entinen kuppikiven paikka, kuvattu pohjoisluoteesta.

AKDG 3640:2

Tutkimusalueen keskiosaa suunniteltujen rakennuspaikkojen kohdalla, kuvattu pohjoisluoteesta.

AKDG 3640:3

Tutkimusalueen eteläosaa suunnitellun päärakennuksen paikalla, oikealla pellon korkeimmalla kohdalla entinen kuppikiven paikka (siirretty vuonna 1938 Hämeenlinnan Sibeliusspuistoon), etualalla koekuoppa 17, kuvattu etelästä.

AKDG 3640:4

Tutkimusalueen eteläosaa suunnitellun päärakennuksen kohdalla, taustalla heinikossa koekuoppa 11, kuvattu pohjoiskoillisesta.

AKDG 3640:5

Tutkimusalueen pohjoispuolen maisema, keskellä Lempsinraitti, oikealla Toukolan tontti, kuvattu lännestä.

AKDG 3640:6

Tutkimusalueen länsipuolella oleva Ihalemmen kirkon muistokivi, kuvattu idästä.

HATTULA Toukola 1

Simo Vanhatalo 2012

Yleiskartta 1:500

Piirtäjä Jan-Erik Nyman

□ □ = Löydötön koekuoppa (1.0 x 1.0, 0.5 x 0.5, 0.25 x 1.5 m)

R Resentti metallilöytö, löydetty metallipaljastimen avulla

Pohjakarttana on käytetty asemapiirroksen (16.06.2011) mittatietoja ja Maanmittauslaitoksen maastokarttaa

0 10 20 m

